

ВОРОНЬКО Олена Олександрівна,
асистент кафедри цивільного, господарського та екологічного права
ДВНЗ «Національний гірничий університет»
МАХОВА Лілія Олексіївна,
асистент кафедри цивільного, господарського та екологічного права
ДВНЗ «Національний гірничий університет»

САМОЗАХИСТ ПЕРСОНАЛЬНИХ ДАНИХ

Статтею 32 Конституції України проголошено право людини на невтручання в її особисте життя. Не допускається збирання, зберігання, використання поширення конфіденційної інформації про особу без її згоди, крім випадків, визначених законом, і лише в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та прав людини.

З метою конкретизації права людини, гарантованого статтею 32 Конституції України, та визначення механізмів його реалізації, 01 червня 2010 року Верховною Радою України було прийнято Закон України «Про захист персональних даних».

Визначення поняття «персональні дані» наводиться в абз. 8 статті 2 зазначеного вище Закону, відповідно до якого персональними даними є відомості чи сукупність відомостей про фізичну особу, яка ідентифікована або може бути конкретно ідентифікована.

З огляду на надане законодавством визначення, до персональних даних можна віднести будь-які відомості, за якими ідентифікується або може бути ідентифікована фізична особа, зокрема: прізвище, ім'я, по батькові, паспортні дані, дата і місце народження, місце проживання та перебування тощо, національність, освіта, сімейний стан, адреса, телефони, релігійні та світоглядні переконання, стан здоров'я, матеріальний стан, дані про особисті майнові та немайнові відносини цієї особи з іншими особами, зокрема членами сім'ї, а також відомості про події та явища, що відбувалися або відбуваються у побутовому, інтимному, товариському, професійному, діловому та інших сферах життя особи (за винятком даних стосовно виконання повноважень особою, яка займає посаду, пов'язану із здійсненням функцій держави або органу місцевого самоврядування) тощо. Вказаний перелік не є вичерпним.

Персональні дані можуть бути у вигляді інформації або ідентифікаційного документу.

Статтею 23 Закону України «Про інформацію» встановлено, що інформація про особу – це сукупність документованих або публічно оголошених відомостей про особу.

До конфіденційної інформації, зокрема, належать свідчення про особу (освіта, сімейний стан, релігійність, стан здоров'я, дата і місце народження, майновий стан та інші персональні дані).

Згідно із рішенням Конституційного Суду України N 2-рп/2012 від 20.01.2012 р.:

- інформацією про особисте та сімейне життя особи є будь-які відомості та/або дані про відносини немайнового та майнового характеру, обставини, події, стосунки тощо, пов'язані з особою та членами її сім'ї, за винятком передбаченої законами інформації, що стосується здійснення особою, яка займає посаду, пов'язану з виконанням функцій держави або органів місцевого самоврядування, посадових або службових повноважень. Така інформація про особу є конфіденційною;

- збирання, зберігання, використання та поширення конфіденційної інформації про особу без її згоди державою, органами місцевого самоврядування, юридичними або фізичними особами є втручанням в її особисте та сімейне життя. Таке втручання допускається винятково у випадках, визначених законом.

Ідентифікаційні документи фізичної особи – це документи у вигляді картки встановленого зразка, що є матеріальним носієм інформації про фізичну особу персонального характеру, яка міститься у певному реєстрі. Загальноживаними документами, які ідентифікують фізичну особу, є паспорт та РНОКПП.

Абз. 3 пункту 6 Положення про паспорт громадянина України, затвердженого Постановою Верховної Ради України від 26 червня 1992 року № 2503-ХІІ встановлено, що на першу і другу сторінки паспортної книжечки заносяться прізвище, ім'я та по батькові, дата і місце народження. На першій сторінці також вклеюється фотокартка і відводиться місце для підпису його власника. На другу сторінку заносяться відомості про стать, дату видачі та орган, що видав паспорт, ставиться підпис посадової особи, відповідальної за його видачу.

Відносно паспортних даних, до відомостей персонального характеру Комітетом по стандартам України, в ДСТУ 3389-96 "ідентифікаційна картка особи – носій біометричної інформації" віднесено фото громадянина, ідентифікаційний номер, ПІБ (прізвище, ім'я та по-батькові), стать, місце та дата народження, особистий підпис, місце проживання (реєстрація), належність до військової служби, група крові, сімейний стан та відомості про дітей.

З огляду на вказане вище, паспорт громадянина України, як само і РНОКПП є документами, що ідентифікують особу, а, отже, охороняються Законами України «Про захист персональних даних» та «Про інформацію».

Стаття 6 Закону України «Про захист персональних даних» встановлює загальні вимоги до їх обробки:

1) мета обробки персональних даних має бути сформульована в законах, інших нормативно-правових актах, положеннях, установчих чи інших документах, які регулюють діяльність володільця персональних даних, та відповідати законодавству про захист персональних даних;

2) склад та зміст персональних даних мають бути відповідними, адекватними та ненадмірними стосовно визначеної мети їх обробки;

3) обробка персональних даних здійснюється для конкретних і законних цілей, визначених за згодою суб'єкта персональних даних, або у випадках, передбачених законами України, у порядку, встановленому законодавством;

4) не допускається обробка даних про фізичну особу, які є конфіденційною інформацією, без її згоди, крім випадків, визначених законом, і лише в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та прав людини.

Підставами ж для обробки персональних даних можуть бути трудові відносини, захист інтересів суб'єкта, обробка персональних даних членів релігійними та громадськими організаціями, політичними партіями та професійними спілками, дані, що стосуються звинувачень у вчиненні злочинів, вироків суду, оперативно-розшукової чи контррозвідувальної діяльності, боротьби з тероризмом, обробка медичними працівниками тощо.

Згідно до ч. 1 статті 8 Закону України «Про захист персональних даних», особисті немайнові права на персональні дані, які має кожна фізична особа, є невід'ємними і непорушними.

Ч. 2 тієї ж статті наголошує на тому, що суб'єкт персональних даних (особа, дані якої збираються) має право:

1) знати про джерела збирання, місцезнаходження своїх персональних даних, мету їх обробки, місцезнаходження або місце проживання (перебування) володільця чи розпорядника персональних даних або дати відповідне доручення щодо отримання цієї інформації уповноваженим ним особам, крім випадків, встановлених законом;

2) отримувати інформацію про умови надання доступу до персональних даних, зокрема інформацію про третіх осіб, яким передаються його персональні дані;

3) на доступ до своїх персональних даних;

4) отримувати не пізніше як за тридцять календарних днів з дня надходження запиту, крім випадків, передбачених законом, відповідь про те, чи обробляються його персональні дані, а також отримувати зміст таких персональних даних;

5) пред'являти вмотивовану вимогу володільцю персональних даних із запереченням проти обробки своїх персональних даних;

6) пред'являти вмотивовану вимогу щодо зміни або знищення своїх персональних даних будь-яким володільцем та розпорядником персональних даних, якщо ці дані обробляються незаконно чи є недостовірними;

7) на захист своїх персональних даних від незаконної обробки та випадкової втрати, знищення, пошкодження у зв'язку з умисним приховуванням, ненаданням чи несвоєчасним їх наданням, а також на захист від надання відомостей, що є недостовірними чи ганьблять честь, гідність та ділову репутацію фізичної особи;

8) звертатися із скаргами на обробку своїх персональних даних до Уповноваженого з прав людини або до суду;

9) застосовувати засоби правового захисту в разі порушення законодавства про захист персональних даних;

10) вносити застереження стосовно обмеження права на обробку своїх персональних даних під час надання згоди;

11) відкликати згоду на обробку персональних даних;

12) знати механізм автоматичної обробки персональних даних;

13) на захист від автоматизованого рішення, яке має для нього правові наслідки.

Ч. 2 статті 12 Закону про персональні дані зазначає, що в момент збору персональних даних суб'єкт персональних даних повідомляється про володільця персональних даних, склад та зміст зібраних персональних даних, свої права, визначені цим Законом, мету збору персональних даних та осіб, яким передаються його персональні дані.

Що стосується відповідальності за незаконний збір даних про особу, то слід наголосити увагу, що згідно із статтею 6 Закону України «Про захист персональних даних» недопускається збір даних про особу без її згоди. Окрім того, особисті дані особи захищаються і Кримінальним кодексом України, стаття 182 якого передбачає покарання у вигляді штрафу від п'ятисот до однієї тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправних робіт на строк до двох років, або арешту на строк до шести місяців, або обмеження волі на строк до трьох років за незаконне збирання, зберігання, використання, знищення, поширення конфіденційної інформації про особу або незаконна зміна такої інформації.

Отже, з урахуванням вищевикладеного, у випадку витребовування у особи конфіденційної інформації або вимагання надати копії паспорту, РНОКПП та інших документів, які ідентифікують особу, слід пам'ятати, що відповідно до ст. 32 Конституції України, ст.ст. 6, 8 Закону України «Про захист персональних даних» особа має право:

- не надавати своєї згоди на збір та обробку своїх персональних даних;
- знати мету збору та обробки її персональних даних, ознайомитися з нормативним документом, що надає право на збирання персональних даних;
- на захист своїх персональних даних від незаконної обробки;
- пред'являти вмотивовану вимогу володільцю персональних даних із запереченням проти обробки своїх персональних даних.

Нікого не можна примусити, всупереч власній волі, до вчинення тих чи інших дій, якщо вони прямо не передбачені законом як прямий обов'язок до вчинення.

Список використаних джерел:

1. <http://zakon4.rada.gov.ua/laws>
2. Захист персональних даних та правила приватності при дослідженнях в Інтернет.